

GÜNDÜZ VASSAF
Kimliğimi Kaybettim, Hükümsüzdür!

İletişim Yayınları 1544 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 217

ISBN-13: 978-975-05-0835-6

© 2010 İletişim Yayıncılık A. Ş. / 1. BASIM

1-4. Baskı 2010-2019, İstanbul

5. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Utagawa Hiroshige

KITAP ISMI FIKRİ Betül Tanbay

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Oben Üçke

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GÜNDÜZ VASSAF

Kimliğimi Kaybettim, Hükümsüzdür!

Uçmaktelere Yazıları 2

GÜNDÜZ VASSAF liseyi Robert Kolej'de tamamladıktan sonra aldığı futbol bursuyla psikoloji eğitimi gördüğü George Washington Üniversitesi'nden mezun oldu. Gençliğinde ABD'de akıl hastanesi gardiyanlığından TRT'de radyo spikerliğine kadar çeşitli işlerde çalıştı. Hacettepe Üniversitesi'nden psikoloji doktorasını aldıktan sonra, uzun süre Ankara Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi'nde öğrencilere psikolojik danışmanlık yaptı. Sonradan pişman olacağı, Türkiye'nin ilk zekâ testini geliştirdi. Uzun yıllar bu testlerin bir tür zekâ katliamı olduğuna dikkat çekti. Uluslararası Psikologlar Konseyi yönetim kurulu üyeliğine seçildi, Union of Psychological Science Barış Komitesi kurucu üyesi oldu, American Psychological Association'ın toplum psikolojisi bölümünün Avrupa ve Ortadoğu koordinatörlüğünde görev aldı. 12 Eylül askerî darbesinden sonra öğretim üyeliği yaptığı Boğaziçi Üniversitesi'nden istifa etti. Türkiye'de Psikologlar Derneği'nin kurucu üyelerinden olmasının yanı sıra 12 Eylül'e kadar Uluslararası Af Örgütü'nün İstanbul Şubesi başkanlığında, Tüm Öğretim Üyeleri Derneği (TÜMÖD) yönetim kurulunda yer aldı. O tarihten sonra Kassel, Marburg ve Bremen üniversitelerinde öğretim üyesi, Kanada McGill Üniversitesi Center for Developing Area Studies'de "konuk" akademisyen, Amsterdam'da Averroes Stichting'de klinik psikolog, Viyana'da Institute für Höhere Studium ve Avrupa Bilim Vakfı'nda da konuk araştırmacı olarak çalıştı. Kurulduğu günden kapandığı 2016'ya kadar *Radikal* gazetesinde "Uçmakdere" başlıklı köşe yazılarıyla 20 yıl boyunca yer aldı.

Kitapları: *Zekâ ve Zekâ Testleri Nedir? Ne Değildir?* (Ankara Üniversitesi Mediko Sosyal Merkezi Yayınları, 1977); *Daha Sesimizi Duyurmadık: Avrupa'da Türk İşçi Çocukları* (Belge Yayınları 1983; İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2002); *Cehenneme Övgü* (Ayrıntı, 1992; İletişim, 1999); *Cennetin Dibi* (Ayrıntı, 1996; İletişim, 1999); *Annem Belkıs* (İletişim, 2000); *40 Yıl Önce 40 Yıl Sonra Amerika-Rusya* (İletişim, 2006); *Tarihi Yargılıyorum* (İletişim, 2007); *Türkiye Sen Kimsin?* (İletişim, 2008); *Leventnâme* (Heyamola, 2009); *Kimliğimi Kaybettim Hükümsüzdür* (İletişim, 2010); *Mostari: Bir Köprü Bekçisinin Günlüğü* (YKY, 2013; İletişim, 2021); *Medeniyet, Kültür, Sanat* (İletişim, 2014); *İstanbul'da Kedi* (YKY, 2014); *Boğaziçi'nde Balık* (YKY, 2015); *Nâzım (Aylak Adam, 2015), Ne Yapabilirim: Geleceğe Kartpostallar* (İletişim, 2016); *Yol Arkadaşım: Havaalam Yazıları* (Karakarga, 2017), *Sınırsız* (İletişim, 2018).

Hazırlayan: *Özgürleşmenin Sorunları: Mehmet Ali Aybar Sempozyumları* (Tarih Vakfı Yayınları, 2003); *Belkıs Halim Vassaflım defterinden: Dumezil'in Sosyoloji Dersi Notları* (Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009).

Çeviri: *Guantanamo'dan Şiirler* (Der. Marc Falkoff, Bilgin Adalı ile birlikte, YKY, 2008).

Nehir Söyleşi: *Gündüz Feneri* (Söyleşi: Kürşad Oğuz, Alfa Yayınları, 2011).

*Dünya vatandaşlığının kapısını aralayan
Immanuel Kant'a ve bu yolda yürümüş
Hrant Dink'e...*

Gündüz Vassaf'ın *Radikal* gazetesindeki "Uçmaktelere" köşesinden derlenen bu yazıları, yazar gözden geçirmiş, bazılarını değiştirmiştir – e.n.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ YERİNE:	
KİMLİĞİMİ KAYBETTİM, HÜKÜMSÜZDÜR!.....	11

I. BAYRAĞIM YOK

Uluslar Vardır... ..	17
Ulus-Devlet Demokrasiye Dar Geliyor.....	19
Bayrak Çöp Olabilir mi?.....	22
Bayraklı Devletlerden Devletsiz Bayraklara.....	24
Sosyal Bilimlerde Ulusal Bağımlılık.....	26
Çarpı ve Nokta.....	28
Devletle Ölmek, Devletle Öldürmek.....	30
“Soluklanmanızı İstedim, Sayın Başkanım”.....	32
Devleti Devletsizleştirmek.....	34
Tuvalu: Bir Ulus-Devletin Batışı.....	36
21. Yüzyılda Güler Yüzlü Totalitarizm.....	38
Ulus-Devletler Bayrak Yarışında: Olimpiyatlara Karşıyım.....	40
Kapitalizmin İkizleri.....	43
İtalyan Sevgilim Olmuştu.....	45
Ütopyasız Çiçekler.....	47
Kızıldertililer Neden Demokrat Olamadı?.....	50
“Kokuşmuş Bir Şeyler Var Danimarka’da”.....	52

Afrika'dan Bana Ne!	54
Avustralya Milliyetçileri	56
1-2-3'ler, Yaşasın Türkler	58
Türk Dostu - Türk Düşmanı	59
Türk mü? Müslüman mı?	62
Türkler Kimi Sever?	64
“Çirkin Türkler”	66
Avrupa'yı Dinliyorum, Gözlerim Kapalı	69
Moğolca'nın Gücü	71
Bariştan Kim Korkar?	74
Amerika Amerikalılara Bırakılmayacak Kadar Önemli	76
Tarih ve Sorumluluk	79

II.

NE CENNET NE CEHENNEM

İnanmamaya Övgü	83
Dinin Devleti, Devletin Dini	85
Neden Türkiye?	88
Putperestlere Çağrı	90
Sümüklüböcekler Cennete Gider mi?	92
Dünyanın En Tehlikeli İnsanı	94
Cogito Ergo Sum	96
Şeytan Nereye Gitti?	98
Musevi Türkler, Hıristiyan Çinliler	100
Popsosyolojide Mahalle Baskısı	102
Türkiye Laik Bir Ülke mi? Ne Zaman Laik Oldu?	104
Shakespeare'in Kemikleri	107
Apoletli Tarikatçılar	110
Vatikan'da İnsanlığa Karşı Suçlar	113
Din Beni Nasıl Rahatsız Eder?	116
Tektanrı Totalitarizmi	118
İsteyene Haham, İsteyene İmam	120
Kızıl Sincap Kırımı	112
Kola Bir! Dinler Bin Bir!	114
İstanbul'da Cenazeye Gittim	127
ABD'de Din ve Devlet	129

Uçtu Uçtu Patrik Uçtu.....	131
Sınıf Bilincinden İnanç Kulluğuna.....	133
Dünyanın En Eski Kitabı.....	135
Papa'ya Açık Mektup.....	138
Dinin Dokunulmazlığından Dinlerin Geleceğine.....	140
Tanrı Çocukları Dinlerden Korusun.....	142

III.

CİNSELLİĞİN TUZAKLARI

Hazreti Adem'in İlk Karısı.....	147
Bir Dişiye Beş Erkek.....	149
Eflatun'un Üç Cinsiyeti.....	151
Çok Kocalı Kadınlar.....	153
Âşık Olma Çeşitlemeleri.....	155
Sexting.....	157
<i>Kama Sutra</i> 'dan Kim Korkar?.....	159
Türkiye'de Devlet ve Seks.....	162
Erkek Dedığın Hediye Alır.....	164
Eşcinsel Evlilikler.....	166
Halifenin Elçisi Yüzünü Kapayınca.....	168
Taşaklarım Üstüne Yemin Ederim.....	170
Erkekler Kadınlardan Nasıl Farklı?.....	172
Fındık Kıran da Bir, Fındığı Kırılan da.....	174
Kadın Soykırımına Sessiz Kalıyoruz.....	176
Erkeğin Sonu?.....	178
Aptal Sarışından Salak Erkeğe.....	180
Karı-Koca Niçin Kavga Eder?.....	182
Mutlu Evliliğin Sırrı.....	184
Şişme Bebek Cinayeti.....	187
Yeni İnsan Tasarımları.....	189
Üçüncü Bir Cinsiyet Olsaydı.....	191
Pürdikkat Dinlenen Vücutlar.....	193
Gene de Aşk! Aşk! Her Şeye Rağmen Aşk!.....	195
SONSÖZ YERİNE.....	199

ÖNSÖZ YERİNE: KİMLİĞİMİ KAYBETTİM, HÜKÜMSÜZDÜR!

Sıkı sıkı sarılırsınız kimliklerimize. Kimliğimizdir, bize kan davalarından savaşlara kadar davetiye çıkartan. Kimliğimizdir, bizi ırkçıların, dalkavukların, oportünistlerin hedefi yapan. Kimliğimizdir, “Sen benim kim olduğumu biliyor musun?” dedirten.

Adam havaalanında kuyruğun önüne geçip görevliye biletini uzatır. “Sıraya girin beyefendi,” diye ikazda bulunur yer hostesi. “Kim olduğumu biliyor musun?” diye kükrer kelli fellî adam. “Bir dakika beyefendi,” der yer hostesi. Mikrofonu alır. Havaalanına şu anonsu yapar: “Burada kim olduğunı bilmeyen biri var. Tanıyan varsa lütfen gelip sahip çıksın.”

Kimlik denilen her neyse öyle müphem bir şey olmalı ki, 20. yüzyılda psikologlar zeka testlerinin yanı sıra gelir kaynaklarının peynir ekmeği olan “kimlik/kişilik” testlerini keşfettiler. Onlara göre hayat boyu koşarsınız, “Ben kimim?” sorusunun peşinde. Öğrencilik, evlilik, yaşlılık ve benzer dönemlerimizde kendimizi farklı tanımlamamız, tanımlara göre davranmamız yetmezmiş gibi, bizi en yakından tanıyan anne-babamız, eşimiz, dostlarımızın bile, bizi nasıl algıladıklarıyla kendimize göre nasıl olduğumuz arasında dağlar kadar fark vardır. “Sen beni tanı mıyorsun” diye ömür boyu isyan ederiz yakınlarımıza.

Bu işte bir terslik var. Kimliğimizi bulmak yerine ondan kur-

tulmalı mı? Tek neden bile yeterli. Giderek totaliterleşen devletlere, hakkımızda depoladıkları bilgilerle hayatımızın her girdi çıkıtısından bize bir şeyler satmaya çalışan şirketlere karşı, kimliğimizi mümkün olduğu kadar değiştirerek, gizleyerek, yalan söyleyerek korumamız şart.

Özgürlük, aitliklerimizden kimliksizleşmemizde.

Doldurduğumuz formlardan, aşklarımızdan, yolculukta karşılaştığımız yabancılara kadar kim olduğumuzu ifşa etmekle meşgulüz. Oysa ilişkilerimiz, yaptığımız işler, kim olduğumuzdan önemli olmalı. Geçenlerde tanıştığım biri her gün küçük bir özgürleşme oyunu oynadığını söyledi. Bilenler bilir, çeşitlilik kisvesi altında hayatımızı standartlaştıran Starbucks Kahveleri'nde, siparişinizi verdikten sonra beklemeniz gerektiğinden isim veriliyor. Yeni dostum her gittiğinde başka bir isimle kahvesini ısmarlamaya başlamış. Kimi zaman tanınmış bir politikacı ya da tarihe geçmiş ünlülerin adlarıyla kendisini çağırıyor, kimi zaman ölen dostlarının, kimi zaman "halk düşmanları"yla "vatan hainleri"nin, kimi zaman "karşı" cinsten birisinin.

Andy Warhol'un, "Bir gün herkes 15 dakikalığına meşhur olacak" kehanetinden esinlenmişçesine, o da hiç olmazsa günde bir kez kimliğinden özgürleşmenin peşinde. Hak vermedim değil. Yoksa arada sırada rüyalarımda kendimi öyle yapar görüyorum da uydurdum mu böyle birisi olduğunu?

Siz de benzer duygular yaşamışsınızdır. Kendimi belki de en özgür hissettiğim anlar, karşılıklı kim olduğumuzu bilmedikle-rimle yaptığım tesadüfi sohbetlerde olur. Bir ifşa ettik mi kimliğimizi, tılsım bozulur. Kadın-erkek fark etmez, çok kişinin düşünde yok mudur, tanımadığı, bir daha görmeyeceğini bildiği birisiyle sevişmek?

Kimliğin prangaya vurulma hissi olduğunun en iyi örneği iktidar sahipleriyle meşhurlar. Doyumsuzluklarıyla yüzleştikleri noktadan sonra ellerinden geleni yapmazlar mı kimliklerini gizleyip aramıza karışmak için? Padişahların, kralların halkın derdini anlayabilmek için tebdil-i kıyafette dolaşmaları düpedüz devletler tarihi propagandası. Dertleri, kimliklerinden kurtulup özgürleşmek.

Günlük ilişkilerimizde “Kimsin?”, “Kimlerdensin?” diye ne kadar az sorarsak, toplumca o denli kurtuluruz düzenin kalıplarından.

Bari yaşarken yapalım. Yoksa malum, Türkiye’de öldünüz mü kimliğimizi kanunen devlet teslim alıyor.

2010